

Стево Пашалић²¹
Универзитет У Источном Сарајеву
Педагошки факултет У Бијељини

УДК 371.3.:3/5(497.6)
Прегледни чланак
дои: 10.7251/NSK1301 174Р

Лидија Гочевић
Универзитет У Источном Сарајеву
Педагошки факултет у Бијељини

Бојан Ковачевић
Војкан Бојовић

УТИЦАЈ ПРИМЈЕНЕ НОВИХ МОДЕЛА ОБРАДЕ ИСТОРИЈСКИХ САДРЖАЈА НА УСПЈЕХ УЧЕНИКА У НАСТАВИ ПОЗНАВАЊА ДРУШТВА

Апстракт: *Историјски садржаји програма Познавања друштва веома су специфични и за ученике тешки и апстрактни. Да би их ученици успјешно усвајали, потребно је овладати основним историјским појмовима који се формирају у сложеним процесима логичког мишљења, док су когнитивне способности ученика у нижим разредима основне школе још увијек већим дијелом ослоњене на емпирију. Због тога је потребно уважити специфичности историјских садржаја и иновацијама у дидактичко-методичком обликовању наставе превазићи потешкоће изражене у поимању времена, разумијевању историјских датума и усвајању основних историјских појмова. У раду су приказани резултати експерименталног истраживања у коме је испитиван утицај примјене нових модела у обради наставне теме Прошлост, у V разреду. Циљ је утврђивање ефеката наставе моделоване на проблемско-истраживачком приступу, структурисању садржаја у визуелној форми, интеграцији практичних активности и методи игре, у односу на традиционалну наставу. Испитивање утицаја ових наставних модела на успјешност у усвајању градива о далекој прошлости извршено је примјеном експерименталне методе, на узорку од 228 ученика. Истраживање је спроведено у основним школама „Свети Сава“ Зворник и „Десанка Максимовић“ Чelopeк. Резултати показују да модели у поређењу са класичном наставом омогућују већи успјех ученика у знању о далекој прошлости, што указује на њихову ефикасност у обради историјских садржаја.*

Кључне ријечи: *настава, историјски садржаји, иновативни модели.*

---

²¹stevo.pasalic@gmail.com

Увод

Претпоставка успјешне реализације програма Познавања друштва у V разреду, у дијелу који се односи на изучавање прошлости, јесте адекватан избор садржаја са аспекта историјске науке и са аспекта примјерености интелектуалним способностима ученика. Потешкоће које ученици имају приликом савладавања историјских садржаја испољавају се у схватању историјских датума, разумијевању просторних представа историјских мјеста и догађаја – веома далеких од чулног искуства, и коначно, у усвајању историјских појмова који су основа за даљу изградњу читавог система појмова о историјској науци. Оне су проузроковане карактеристикама мишљења, које је у посматраном добу, углавном, засновано на емпирији, а мисао још није сазрела за потпуно разумијевање историјског времена и апстрактних релација специфичних историјских феномена. Превазилажење наведених потешкоћа остварује се постепеним прелазом од конкретног мишљења на појмовно и апстрактно, што је у пракси могуће повезивањем садржаја са одговарајућим начинима учења и поучавања, другачијом организацијом, активизацијом и мотивацијом ученика.

У току школског учења ученици треба да усвоје одређена знања, при чему циљ није само да се запамте информације, већ да се у једном развијајућем процесу та знања интегришу у систем научних појмова, који ће онда бити оперативан у школским и ваншколским ситуацијама. Сусрет ученика са научним појмовима започиње у школи. У V разреду основне школе ученици могу да издвајају битна својства предмета, бића и појава (ниво апстрактне разлике) и способни су за уопштавања која се крећу од општег ка посебном (Де Зан, 2001).

Уочава се да је у општој структури и путем садржаје програма обавезних наставних предмета Свијет око нас и Природа и друштво, од I до IV разреда, јасно исказана развојна концепција узлазних спиралних кругова у грађењу појмова и усвајању знања. Што се тиче садржаја о прошлости, они почињу да се изучавају у V разреду у оквиру предмета Познавање друштва. Њихов спирални ток се уочава у сљедећим наставним темама: *Свјedoци прошлости, Досељавање Словена на Балканско полуострво, Прве српске државе, Постанак и*

развој Босанске државе, Турска освајања, пад Босне под турску власт, Буне и устанци у Босни и Херцеговини, Босна и Херцеговина под аустроугарском влашћу, Први свјетски рат, Завршетак Првог свјетског рата, Други свјетски рат, Независна држава Хрватска, Стварање СФРЈ и СР БиХ, завршно са темом Распад СФРЈ.

Иновативни наставни модели у обради историјских садржаја

Традиционална настава Познавања друштва изазива инертност на часовима и оптерећује ученике са аспекта меморисања чињеница. У њој се тражи познавање градива, углавном на нивоу репродукције, и тиме ученика ставља у пасивну позицију посматрача чија су знања без разумијевања појмовне структуре и ван система научних појмова, нису примјењива и имају тенденцију брзог заборављања. Током реализовања наставних садржаја у предмету Познавање друштва, а посебно током обраде градива о прошлости, потребно је примјењивати савремене наставне стратегије и моделе, који се темеље на активном укључивању ученика у наставни процес, развоју вјештина трагања и коришћења многобројних историјских извора, демонстрацији критичког промишљања у процесу проблемско-истраживајућег сазнавања и током сарадничког учења. Дакле, нова методичка рјешења савремене наставе Познавања друштва усмјерена су ка иновацијама у смислу *наставних модела* (скуп начина и поступака у организацији и извођењу наставе), који треба да обезбиједи синхроно дејство двије главне компоненте наставе: учења и поучавања. Савремена настава Познавања друштва треба да се одвија у динамичном пољу међусобно испреплетених различитих врста интеракције (ученик – ученик, ученик – садржаји, ученик – наставник, наставник – садржаји), и да омогући размјену идеја, слободну комуникацију у сарадничком групном раду, прикупљање информација, као и прихватање и уважавање различитих рјешења у фази представљања наученог.

За потребе реализованог истраживања утврђени су модели којима се, према наставном плану и програму у V разреду основне школе, реализује тематска цјелина *Прошлост*. У њој се прошлост БиХ представља обрадом следећих наставних јединица: *Свјedoци*

прошлости, Досељавање Словена на Балканско полуострво, Прве српске државе, Постанак и развој Босанске државе, Турска освајања, пад Босне под турску власт, Буне и устанци у Босни и Херцеговини, Босна и Херцеговина под аустроугарском влашћу, Први свјетски рат, Завршетак Првог свјетског рата, Други свјетски рат, Независна држава Хрватска, Стварање СФРЈ и СР БиХ, завршно са темом Распад СФРЈ. Тематска цјелина је подијељена на 13 наставних јединица у 6 двочаса и два тематска дана. Модели су засновани на интегрисаном тематском и интердисциплинарном приступу, проблемско-откривајућем учењу у оквиру тематског групног истраживања²² (наставник представља тему, а ученици у мањим групама рјешавају различите аспекте проблема, те након предвиђеног времена пред одјељењем презентују резултате), структурисању садржаја у визуелној форми и бројним практичним активностима. Посебна значајност унутар модела дата је методи игре – погодној, ненаметљивој форми учења путем које ученик показује своју оспособљеност у практичној примјени усвојених знања, и њен значај се огледа у сазнајном, социјалном и емоционалном развоју дјецe.

Модел 1

Свједоци прошлости и Досељавање Словена на Балканско полуострво (тематски наставни дан) – За овај наставни дан ученици припремају проблемско-истраживачки задатак на тему „Моја породица и мој завичај имају прошлост“, који има три модалитета: писани рад у виду састава или интервјуа, у коме ће представити прошлост најстаријег члана породице, могу посјетити Музеј, културно-историјске споменике, и сачинити о посјети писани извјештај, или донијети прикупљене старе предмете потребне за поставку историјског кутка у учионичком простору из периода који ученике интересује. Након представљања урађеног, започиње се са формирањем ленте времена (ближа, даља, далека прошлост). Хеуристичком методом и у фронталном раду рјешава се проблем циља часа – објашњавање

²²Модел изложен у: Ј.Шефер и С.Шевкушић, Мислити у времену и простору, *Настава и васпитање*, 2007, 4, стр. 361 – 372.

ученицима ко су наши преци, одакле су дошли, и образлагање узрока њихових сеоба. Слиједи показивање и заједничка анализа путање словенских племена. Како је дошло до стварања родовских заједница, племена, племенских савеза. На основу свих података које су добили, ученици настављају у индивидуалном раду. Подијељени у шест група, анализирају путање кретања словенских племена, који народи су настали од словенских племена, ко пише прво словенско писмо, све са циљем да се боље разумију околности и посљедице дешавања у њима. Активности завршавају разговором о утисцима и о ономе што се научило и запамтило. Домаћи задаци се усмјеравају на прикупљање података.

Модел 2

Прве српске државе (тематски наставни дан) – Наставне активности одвијају се у учioniчком простору који се преуређује у одговарајући амбијент прошлог времена. Након представљања урађеног, започиње се са формирањем ленте времена (9. вијек) и постављањем исписаних појмова на мапи (сеоба Словена, српски народ, Рашка, жупан Стефан Немања). Наставном јединицом даље се обрађује настанак првих српских држава – Рашке, Дукље, Зете, оснивање, ширење, највећи успон и распад немањићке Србије. Садржаји овог дијела погодни су за рад ученика у хетерогеним групама формираним са задатком да истраже и на основу извора (уџбеник, историјска читанка, дјечија штампа) образложе како су разумјели одлике друштвеног окружења и друштвени аспект тадашњег начина живота: на селу, у средњовјековном дворцу, учење и школовање оног времена, витештво, културу. Након обједињавања извјештаја група, активности се настављају практичним радом на изради макете средњовјековног града: дворац, утврђење, стражари, сеоске куће, црква, пијаца, племићи, народ. Наставни дан даље обухвата рад на литерарном штиву *Лов* (С. Велмар-Јанковић), који наводи на конструкцију приче о дјетињству Растка Немањића и истиче снагу духа главног јунака препознатљиву у поруци да је побједа над људским страховима и слабостима могућа. Ученици затим имају

задатак да осмисле сценографију и костиме за игровни приказ *Прича о животу усредњовјековној Србији*, а потом се врши систематизација. Активности дана завршавају изласком у двориште и *Трком у џаковима*, после чега се учи стара народна пјесма *Јечамжела*. За домаћи задатак ученици пишу састав на тему „Био сам гост на двору Немањића“.

Модел 3

Постанак и развој Босанске државе и Турска освајања, пад Босне под турску власт (двочас) - У првом сегменту рада попуњавају се тематске и хронолошке табеле. Рад се конкретизује у облику теза (простор звани Босна, Босанска држава за вријеме Кулина бана, Босанска држава за вријеме Стјепана II Котроманића, Босанска држава за вријеме Твртка I Котроманића) и описима и упоређивањима Босанске државе за вријеме сваког од ових владара. Потом се постављају нови сегменти временске ленте (14. вијек, 1389. година, 15. вијек, 1459. година) и проширује појмовна мапа (Маричка битка, Косовска битка, престоница Смедерево, деспот Ђурађ, раја, харач, хајдук, данак у крви, кулук, сеобе). Припрема ученика подразумијева проналажење историјских извора о времену ропства под Турцима. Слиједи разговор и размјена информација. Хеуристичком методом и у фронталном раду образлаже се ученицима узрок слома српског царства а касније и слома Босне и указивање на тежак живот под турском влашћу. На основу свих података које су добили, ученици настављају у индивидуалном раду. Подијељени у шест група (формиране као хомогене, са могућношћу преласка у групу вишег нивоа сложености када се заврши рад у задатој), рјешавају проблемске задатке диференциране на различитим нивоима тежине и сложености. То су задаци цртања, заокруживања, допуњавања, објашњавања, састављања историјске приче, скицирања историјских карти. Слиједи презентовање резултата и закључни разговор. Домаће активности усмеравају се на припрему ученика за сценске приказе о историјским личностима посматраног доба.

Модел 4

Буне и устанци у Босни и Херцеговини, Босна и Херцеговина под аустроугарском влашћу (двочас) – У првом сегменту рада попуњавају се тематске и хронолошке табеле. Рад се конкретизује у облику теза (сјеча кнезова, састанак у Орашцу, устанак, значајне битке, наставак борбе за слободу) и допуњавања табела сликама и цртежима владара, батака, историјских споменика који о њима свједоче. Подаци се односе на два карактеристична догађаја, Први и Други српски устанак, догађаје у Босни и Херцеговини који настају по узору на буне у Србији, Јанчићева буна, Пецијина буна, и највећи устанак у Босни и Херцеговини – Невесињска пушка, и историјске личности које су те догађаје обиљежиле. Рад се наставља објашњавањем ученицима како су се завршили устанци народа у Босни и Херцеговини против турске владавине, и на који начин је дошло до аустроугарске окупације Босне и Херцеговине. Тежиште наставка рада је на игровним приказима за које су се ученици припремали. Инсистира се на разумијевању различитих гледишта, са циљем да се оживе и доживе аутентичне ситуације прошлости, да се боље разумију околности и посљедице дешавања у њима. Наступом на сцени коју су сами уредили, омогућава се да се ученици уживе у проблеме, начине размишљања, те да доживе временски веома удаљене догађаје. Активности завршавају разговором о утисцима и о ономе што се научило и запамтило.

Модел 5

Први свјетски рат, Завршетак Првог свјетског рата и стварање државе Срба, Хрвата и Словенаца (двочас) – У првом сегменту рада попуњавају се тематске и хронолошке табеле. Рад се конкретизује у облику теза (повод за почетак Првог свјетског рата, Церска битка, Колубарска битка, Мојковачка битка, острво Крф). Рад се наставља читањем пјесме „Тамо далеко“, објашњавањем ученицима којим догађајем је инспирисан настанак пјесме. Потом се рад наставља тезама (Солунски фронт, завршетак I свјетског рата, стварање

Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца). Тежиште наставка рада је на игровним приказима за које су се ученици припремали.

Модел 6

Други свјетски рат (двочас) – Формира се лента времена и постављају елементи појмовне мапе који се односе на ово историјско раздобље. Визуелизација градива је потпомогнута лентом, мапама појмова и табелама, који олакшавају усвајање знања. Припрема ученика подразумијева разговор са старијима о Другом свјетском рату, посјету споменицима који су посвећени борби за ослобођење Југославије. На основу разговора и посјета сачињавају писани извјештај. Активности завршавају разговором о утисцима и о ономе што се научило и запамтило. Домаћи задаци усмеравају се на прикупљање података и осмишљавање теза за есејски рад који ће се писати на наредном часу.

Модел 7

Независна држава Хрватска и страдање Срба, Јевреја и Рома, Стварање Социјалистичке Федеративне Републике Југославије (СФРЈ) и Социјалистичке Републике Босне и Херцеговине (СР БиХ) (двочас) – Активности су усмјерене на обједињавање наставних садржаја и сагледавање цјеловите слике о свему што се учило претходни час. Постављају се нови појмови елементи – Независна држава Хрватска, Јасеновац, Федеративна Народна Република Југославија, Социјалистичка Република Босна и Херцеговина. Есејима као својеврсном повратном информацијом и ученици и наставник закључују о ефикасности заједничког рада у обради наставне цјелине.

Модел 8

Распад СФРЈ (двочас) – Активности су усмјерене на коначно обједињавање наставних садржаја и сагледавање цјеловите слике о свему што се учило. Завршава се лента времена и постављају

последњи елементи појмовне мапе који се односе на ово историјско раздобље; распад и подјела СФРЈ, догађаји настали њеном подјелом, рат у Босни и Херцеговини, његов завршетак потписом Дејтонског споразума. Ситуација учења на овом часу заснива се на рецепцији података – њиховом пријему, али и преради и трансформацији, као на проблемима које је потребно декодирати. Од ученика се тражи да истражују, промишљају, критички презентују сопствена размишљања, износе своја искуства о оном што су у вези са темом чули, прочитали, видјели, сазнали, и доносе закључке. Подаци се селекционишу, издвајају и фокусирају, чиме ученик ствара сопствену слику градива о коме учи и продубљује искуство, те усложњава појмовни систем.

Методолошки оквир истраживања

У оквиру дидактичког експеримента који је спроведен извршена су истраживања, која су на основу постављених предмета, задатака и циљева истраживања усмјерена на прикупљање, обраду, проучавање и представљање добијених података и резултата, у функцији извођења закључака ради унапређења наставе Познавања друштва, и утврђивање колико је примјена одабраних модела имала утицај на успјех ученика у усвајању историјских садржаја. Задатак представља испитивање значајности разлике у успјешности рјешавања задатака објективног типа на финалном испитивању знања између експерименталне групе, која је историјске садржаје учила примјеном представљених модела, и контролне групе, која је исто градиво учила на традиционалан начин. Паралелне групе чинила су по два одјељења V разреда из ОШ „Свети Сава“ Зворник и „Десанка Максимовић“ Чelopeк, (експериментална група 113 ученика, контролна 115 ученика). На почетку истраживања установљена је њихова уједначеност у знању из Познавања друштва на иницијалном тесту. Након реализоване тематске цјелине, односно након завршетка истраживања, сагледане су разлике у постигнућу ученика, односно разлике у успјеху ученика Е и К групе на финалном провјеравању знања.

У истраживању је примијењена техника тестирања, и њој припадајући инструмент: тест знања конструисан задацима

објективног типа (за испитивање знања у иницијалном и финалном испитивању). За обраду добијених података иницијалног и финалног теста коришћен је статистички програм SPSS-10. Анализирани су сљедећи статистички параметри: средње вриједности, разлика средњих вриједности, одступање од средње вриједности и параметријски t-тест.

Резултати истраживања

У току педагошког експеримента ученици Е и К групе тестирани су задацима објективног типа на почетку истраживања и након обраде тематске цјелине. Након анализе добијених резултата сагледане су промјене у постигнућу ученика од иницијалног ка финалном тесту и дато је објашњење разлика између ученика обе групе. Иницијално провјеравање знања ученика имало је за циљ да помоћу низа задатака објективног типа утврди предзнање ученика К и Е групе у домену кључних појмова за историјске садржаје: ближа и даља прошлост, мјерење времена – дан, мјесец, година и веће јединице (деценија, вијек), оријентација на временској оси, наша држава, становништво.

Финална провјера знања спроведена је након извођења експерименталног програма у Е групи, док је у исто вријеме настава у контролној групи реализована на традиционалан начин. У експериментални програм уведени су наставни модели засновани на интегрисаном тематском приступу, проблемско-откривајућем учењу и истраживању у мањим групама. Спроведено је визуелно структурисање градива (ленте времена, хронолошке, тематске табеле, појмовне мапе) како би се подстакло и олакшало усвајање историјских појмова. Током обраде, ученици су изводили бројне практичне активности: истраживали породичну историју, осмишљавали етнокутак у учионици, прикупљали податке, биљежили у музеју, пјевали, музицирали, изводили старе народне пјесме и игре, састављали есеје, цртали историјске мапе, попуњавали појмовне мреже и табеле и изводили кратке сценско-игровне приказе. Све наведене активности биле су у функцији подстицања разноврсних видова мисаоних активности: размишљања, запажања, препознавања, класификације,

издвајања, упоређивања, аргумендовања, доказивања, уопштавања. Циљ је био да се у развијању способности примјене виших облика мишљења ученицима омогући лакше схватање историјских појмова и успјешније усвајање знања о историјским садржајима.

Финални тест је урађен након реализације тематске цјелине *Прошлост*. Овим тестирањем сагледана је ефикасност примјене иновативних наставних модела у експерименталној групи у односу на традиционалну наставу познавања друштва у контролној групи. Резултати финалног тестирања ученика К и Е групе приказани су табелом 1.

Табела 1. Резултати завршне провере знања из Познавања друштва у Е и К групи

N	N	AS	AS	t-	Sd	Sd	
Е група	К група	Е група	К група	вредност	Е група	К група	
113	115	55,53	36,1	19,43	7,6345	15,5	22,41

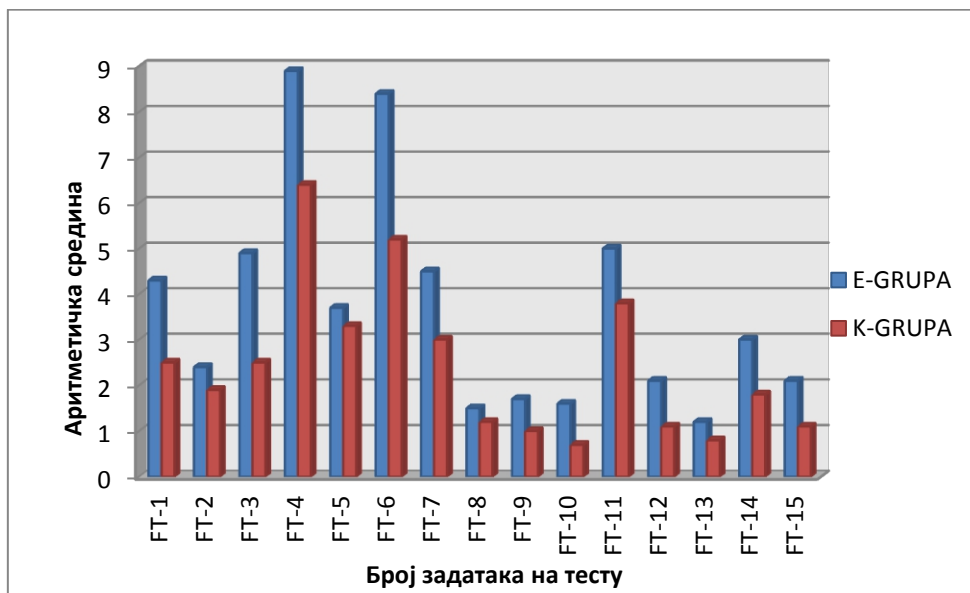
$$t_{0,05,227} = 1,96$$

$$t = 7,63$$

$$t > t_{0,05,227}$$

Аритметичка средина оствареног броја бодова на финалном тесту у Е групи износила је 55,53 бода, а у К групи 36,1 бод. Разлика аритметичких средина између двије групе износила је 19,43 у корист Е групе. С обзиром да је израчуната вриједност $t=7,63$ већа од граничне вриједности $t(1,96)$ на нивоу повјерења од 0,05, разлика између аритметичких средина Е и К групе на финалном тесту од 19,43 бодова статистички је значајна и указује на позитивне резултате спроведеног истраживања. Остварени резултати ученика експерименталне групе на финалном тесту показали су да су ученици лакше и ефикасније усвојили садржаје тематске цјелине *Прошлост*, након обраде у којој су примијењени нови наставни модели, него традиционалном наставом. Графикон број 1 указује на упоредне резултате успјешности Е и К групе на финалном тесту.

Графикон 1: Резултати експерименталне и контролне групе на финалном тесту

се уочити да је Е група знатно напредовала у односу на К групу у рјешавању сваког задатка појединачно и у укупном исходу. Након утврђивања статистичке значајности, указаћемо на функционалну везу између резултата Е групе и примјене коришћених модела у експерименталном програму. Значајан успјех Е група је остварила у рјешавању питања из наставних тема *Прве српске државе* и *Постанак и развој Босанске државе и Турска освајања, пад Босне под турску власт* (задаци 6, 4 и 11 на финалном тесту). У експерименталном програму обраду ових тема прожимали су истраживачки и проблемски задаци, рад у групама, примјена графичког представљања појмова у виду мапе-мреже и израда ленте времена, као и креативно стваралаштво ученика у изради макете средњовјековног града. Висок успјех ученици су такође постигли у рјешавању задатака о усвајању историјских појмова. Истичемо успјешност у рјешавању првог питања

– историјски извори, седмог – континуитет/промјена, и четрнаестог питања – историјско вријеме. На основу извршене анализе, може се утврдити да постоји и значајна функционална веза између примјене иновативних модела рада и резултата финалног теста. Та веза је још једна потврда да обрада историјских садржаја путем приказаних модела успјешно доприноси ефикаснијим резултатима учења. Потребно је, такође, указати да је су истраживачи праћењем реализације часова експерименталног програма установили велику ангажованост ученика, повећану мисаону активизацију, интензивније и слободније исказивање стваралачких способности, а заинтересованост за рад континуирано се проширивала на све већи круг ученика.

Закључна разматрања

Општи закључак спроведеног педагошког истраживања формулисаћемо на сљедећи начин: постоји позитивна и значајна узрочно-посљедична повезаност између примјене иновативних наставних модела и успјеха ученика у знању градива о прошлости. Наставни модели који укључују нове приступе садржајима, начинима поучавања и наставним ситуацијама интегришу методу игре и аплицирају модалитете визуелне организације веза у градиву које се учи, ученицима омогућавају да успјешније уче. За успјешну реализацију програма Познавање друштва у V разреду, утврдили смо наставне моделе обраде историјских садржаја за тематску цјелину *Прошлост* које смо засновали на активном укључивању ученика у наставни процес, развоју вјештина трагања и коришћења многобројних историјских извора. Испитивање њиховог утицаја на успјех ученика у усвајању историјских садржаја извршено је у експерименту са паралелним групама. Резултати изнијети у овом раду потврђују да настава реализована иновативним моделима, усклађеним са новим теоријама наставне дјелатности и примјереним специфичностима садржаја наставног предмета, доприноси већем успјеху ученика у савладавању градива. Неопходно је да наставници проналазе најдјелотворније методичке поступке и стварају такву образовну климу која ће ученике мотивисати, подстицати на откривање, креативно

рјешавање проблема, слободно изражавање сопственог мишљења, и критичност приликом промишљања о садржајима који се уче.

Литература

- Благданић, С. (2008). Образовни потенцијал историјских садржаја у настави природе и друштва. *Педагогија, бр. 1*, стр.75-84.
- Де Зан, И. (2001). *Методика наставе природе и друштва*. Загреб: Школска књига.
- Ђукић, М. (2003). *Дидактичке иновације као изазов и избор*. Нови Сад: Савез педагошких друштава Војводине.
- Живковић, Љ., Танасковић, Т. и Драгичевић, М. (2011). Специфичности методског поступка у обради регионално-географских тема у настави географије. *Глобус бр.36*, Српско географско друштво, стр. 159 – 174.
- Кољанин, Д. (2008): Историја као научна дисциплина и школски предмет, у: *Историја-кључни појмови за крај обавезног образовања: приручник за наставнике*. Ур.Ђуровић, А., Београд: Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања, стр. 77 – 84.
- Лазаревић, Д. (1999). *Од спонтаних ка научним појмовима*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Пашалић, С. (2011). *Методички приручник за наставу познавања друштва*. Источно Сарајево:Завод за уџбенике и наставна средства.
- Петрић, Б. (2005). Настава историје у транзицији, *Мисао, бр.24*, стр. 28 – 32.
- Пешикан, А. (1996). *Треба ли деци историја-психолошки проблеми учења/наставе историје у основној школи*. Београд: Завод за издавање уџбеника.
- Пешикан, А. (2003). *Настава и развој друштвених појмова код деце*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Трбојевић, А. (2009). Специфичности обраде историјских садржаја у настави природе и друштва, *Норма, vol. 14, бр. 1*, стр. 89 – 102, Универзитет У новом Саду, Учитељски факултет Сомбор.
- Шефер, Ј.и Шевкушић, С. (2007). Мислити у времену и простору: предлози за измене у програму предмета познавање друштва. *Настава и васпитање, бр. 4/2007*, стр. 361 – 372.
- Шимуновић-Бешлин, Б. (2001). *Како се пише историја*. Нови Сад: Платонеум.

Stevo Pašalić, Lidija Gočević, Bojan Kovačević, Vojkan Bojović

EFFECTS OF APPLICATION OF NEW MODELS OF HISTORICAL CONTENTS TEACHING IN SOCIAL SCIENCE TEACHING

Summary

Historical contents of Social Science curriculum are sometimes very abstract, specific and difficult for students. In order to adopt them successfully it is necessary to master the basic historical concepts that are formed in complex processes of logical thinking, while the cognitive abilities of students in lower grades of primary school still largely rely on the empirical knowledge. It is therefore necessary to take into account the specific historical content and innovation in the methodological designed classes to overcome the difficulties expressed in the perception of time, understanding of historical events and the adoption of basic historical concepts. This paper presents the results of an experimental study that examined the influence of the implementation of new models in the teaching the unit about the Past, in the fifth grade. The goal is to determine the effects of teaching modeled on problem-research approach, then on the structuring content in visual form, and on the integration of practical activities and methods of games, compared to traditional teaching. The research of the impact of these teaching models on the efficiency of the acquisition of the contents about the past was carried out using the experimental method on a sample of 228 students. The study was conducted in „Sveti Sava“ Zvornik and „Desanka Maksimovic“ Celopek primary schools. The results show that the models compared to traditional instruction allow greater success of the students in the achieving the knowledge about the distant past, which indicates their effectiveness in the treatment of historical contents.

Key words: *teaching, historical contents, innovative models.*